

Pregó de la festa major de Seva 2016

8 d'agost de 2016

IGNACIO VIVES

Un dia del mes de maig d'aquest any, estava jo al jardí del Sors i a prop meu, sense que em veiessin, estaven l'Edu Margenet de la comissió de la Festa Major de Seva i la meva dona, Pilar, i vaig sentir que l'Edu deia que em volia proposar com a pregoner de la festa d'aquest any. Jo vaig reaccionar dient: no he sentit res; ja que no sóc gaire amic de fer discursos, però al cap de poca estona vaig considerar que un honor com el que em proposaven no el podia rebutjar, i aquí estic.

Com a tema d'aquest pregó us voldria parlar sobre la història del Sors i m'he proposat dividir-la en tres parts: la família Sors, la casa i els jardins.

PRIMER LA FAMÍLIA

Regnant Lluís el Jove es va establir una finca a Seva a Pere d'Hortis, hort en llatí, dit Pere pel cognom pel qual se'l reconeix, ja devia ser conreador del terreny que se li adjudicà, després de diverses generacions el cognom Hortis es transforma en Sors i continua la propietat en la mateixa família i amb el mateix cognom.

L'any 1620 en no tenir descendència masculina, Paula Sors i Regàs esdevé pubilla i es casà amb Pere Solà de Sant Esteve, de Moià, d'aquest matrimoni tampoc hi ha descendència masculina i la pubilla María Teresa Solà de Sant Esteve l'any 1713 es casa amb Francesc Casanova i Sala de la Torre de Casanova de Moià, i de la casa de Moià que és ara museu local. Segon canvi de cognom en la mateixa família. Cinc generacions posteriors

Ramon de Casanova i de Parrella es casà amb Mercedes Pons de la família propietària de l'Estanyol, aquest matrimoni no va tenir descendència i passa la propietat a la seva germana Lluïsa de Casanova, la meva àvia, casada amb José María Vives de Ferrater; matrimoni que es va instal·lar a Can Vives, casa dissenyada pel meu avi, fundador del Cercle Artístic de Sant Lluç i que també projectà la porta neoromànica de l'església parroquial.

A la mort de Lluïsa de Casanova la propietat va passar al meu pare Josep Marià Vives de Casanova i per tant es va produir un nou canvi de cognom.

És a dir, Hortis transformat en Sors, Solà de Sant Esteve, Casanova i Vives, que son els quatre cognoms que ha tingut al llarg del temps la mateixa família.

La família Sors està emparentada amb moltes famílies de Seva, i de la comarca d'Osona fins i tot; és un cognom que portem per part de la meva mare, del Bac de Collsacabra.

LA CASA

La casa del Sors, com tota masia catalana està formada per un edifici principal que ha anat tenint successives ampliacions, com explicaré, i edificis auxiliars de finalitat agropecuària; fins fa nou anys encara tenia vaques que, com recordaran molts, eren l'atracció dels nens que passaven per davant i per a alguns d'ells constituïa una classe de ciències naturals.

La part més antiga de la casa té la seva entrada per la façana sud, la que mira al Montseny, i una vegada traspassada la galeria de la planta baixa trobem una porta de pedra de mig punt d'època renaixentista a través de la qual s'entra a l'edifici. Una vegada allà estem en una sala rectangular de 6 per 7 m., en la qual hi ha un cotxe de cavalls i diverses cadires de muntar per a senyora, en el costat de llevant una porta més petita de factura romànica que ens deixa entendre que era l'entrada original. D'aquesta peça parteix una escala fins a la planta noble. I aquí ens trobàvem amb un enigma: en la masies catalanes l'escala acostuma a girar en angle recte i entra directament a la sala on tenien lloc els menjars protocol·laris de les famílies, Nadal, noces, funerals, festes majors, etc. Però al Sors, l'escala és en una paret a un metre de distància de la seva arribada, molt estrany per a una masia. Les parets d'aquesta peça tenen un metre de gruix.

Doncs bé, sobre aquesta sala de la planta baixa trobem, a la primera planta una sala dividida per la meitat, i a la segona una sala indivisa, ambdues de les mateixes dimensions.

Fa quatre anys es van fer unes obres a una part de la planta superior per endreçar-la i convertir-la en habitable. Amb ocasió d'una visita dels Amics

dels Jardins a Montserrat, rebem una trucada del contractista d'obres Oscar Tortades que, amb gran sorpresa per la nostra banda, ens comunicà que, en preparar les parets de la sala del segon pis i treure'ls l'arrebossat, han aparegut diverses coses de molt interès: una porta d'entrada en el costat nord, les restes d'una finestra en el costat sud i les pedres cantoneres, una petita finestra i dues espitlleres o troneres defensives en el costat llevant, indicis que havien existit dues finestres en els costats llevant i ponent, així com sutge en una de les parets.

Enigma resolt: aquesta peça de 6 per 7 metres, de tres nivells, amb obertures als quatre vents fou una torre de defensa amb entrada directa a la planta superior, segurament mitjançant una escala de corda o mòbil, que permetia que aquesta planta quedés aïllada de l'exterior. Posteriorment trobem espitlleres a la planta baixa.

La torre de defensa del Sors formava part, juntament amb el campanar de l'església i la torre de defensa, de la qual hi havia vestigis a ca la Carme, del conjunt de protecció de Seva.

Successives ampliacions de la casa van deixar oculta la torre. Primer va créixer la casa pels seus costats nord, est i oest en dates no determinades. A principis del segle XIX se li afegeix pel sud una nova ala amb les galeries i una habitació a cada costat, a la de llevant s'hi van col·locar les dues finestres romàniques que procedien dels buits de la planta superior que tenen les mateixes dimensions i de les quals el meu pare em deia que tenia notícia que eren procedents de la casa.

A la fi del segle XIX es van afegir les característiques torres amb l'escalinata d'entrada i el 1907, segons es dedueix de les memòries del Sr. Colomer, es va obrir un nou camí d'entrada des de l'edifici que existeix a la Plaça de la Creu i que va ser la escola de les monges, passant per la font per evitar el pas d'automòbils que a través dels estrets carrers de la Sagrera arribava a la portalada veïna al camí del cementiri. Com a anècdota es conserven les firmes de la meua àvia i unes cosines seves a la part interior d'un dels balcons de la torres. Els grafittis ja s'havien inventat fa molts anys.

En aquestes mateixes dates es construeixen l'habitatge adossat pel masover i els edificis de l'era i les quadres.

EL JARDÍ

També els jardins van ser dissenyats i plantats en diferents èpoques.

La primera va ser a principis del segle XIX, pel meu rebesavi Ramón de Casanova i Mir, enginyer agrònom, Comissari d'Agricultura de l'època i autor d'un llibre sobre la matèria. D'aquesta primera fase es conserven tres magnífics exemplars de castanyer d'Índies, *Aesculus hippocastanum*, d'espectacular floració a la primavera davant la façana sud de la casa i que estan pintats en un quadre datat del 1850, en el qual ja arriben a l'alçada de la teulada.

Més tard i coincidint amb la construcció de les torres i l'escalinata de la façana de Ponent el meu besavi Ildefons de Casanova i Prat de Sant Julià amplia considerablement el jardí i li dona la configuració actual.

D'aquesta època destaquem: davant l'entrada de l'hort i regat per l'aigua del desguàs de la bassa un gran exemplar de xiprer calb, *Taxodium distichum*, anomenat així perquè malgrat ser una conífera, que són de fulla perenne, aquesta varietat perd les fulles a l'hivern de manera que a la tardor té una brillant coloració vermellosa.

A la biblioteca de la casa hi ha un llibre sobre coníferes, en el qual el meu besavi anotava la plantació dels diversos arbres que anaven component l'arboretum i en el qual es pot llegir que el pinsap, *Abies Pinsapo*, declarat arbre monumental de Catalunya, es va plantar el 1882, per tant té 134 anys.

Exemplars importants del jardí són un cedre de l'Himàlaia *cedrus deodara*, dues altíssimes *sequoias sempervirens*, que són rebrots de dues que es van talar en els anys 30; l'avinguda de tulipes de Virgínia, *Liriodendron tulipífera* arbre que es diu així perquè la seva abundant floració de primavera té la forma d'una tulipa de colors verd i taronja, molt espectacular; un roure carballo, *Quercus robur*, majestuós, que es diferencia del roure autòcton

perquè té les fulles més grans, les aglans enganxades a un peduncle i a la tardor perd totalment les fulles en contrast amb el nostre, que manté les fulles tardorenques tot l'hivern. Una col·lecció d'aurons nans japonesos *Acer japonica*, de diferents fulles molt retallades i amb espectaculars colors vermells brillants i taronges a la tardor. Dos Ginkgo, *Ginkgo biloba*, arbre imperial de Japó, i que va resistir indemne l'explosió de les bombes atòmiques d'Hiroshima i Nagasaki; una metasequoia, arbre del qual solament es coneixia la seva existència per fòssils fins que a mitjan segle XX un explorador va trobar un bosc en una vall perduda de la Xina. Xiprers de Portugal; *arcas sacarinos* dels quals s'extreu el xarop d'auró, freixes de flor, *fraxinus ornus*; faigs de diferents colors, les palmeres de la Xina, *Trachycarpus fortunei*, que suporten freds de bastants graus sota zero; un carpí, *Carpinus betulus* de Centre Europa, molt perfecte de forma; en fi, una gran varietat d'espècies, al voltant de les 80, fins i tot hi ha alguna classificació dubtosa per la seva raresa. A més a més de l'arbre monumental, hi ha vuit exemplars que són rècord de Catalunya pel seu perímetre de tronc, de copa o alçada.

L'última fase, que té uns deu anys, és l'ajardinament de l'espai de les quadres i l'avinguda cap a Can Vives.

Allà hi ha una gran morera i diverses espècies de tuies i d'arbres de flor.

Un jardí en el seu conjunt és un ésser viu i com a tal té les seves necessitats, alimentar-lo, regar-lo i abonar-lo, netejar-lo de males herbes i fulles, tallar-li les ungles, branques seques i poda, té accidents: l'esclafit va estimbar 9 grans exemplars, té malalties, cada any cal eliminar el paràsit de la *cameraria ohridella*, les larves de la qual mengen les fulles dels castanyers d'índies; té fills perquè contínuament brollen nous boixos, roures, palmeres etc. Emigren els seus fills: hi ha un pinsap enmig del bosc dels "enanitus" de Can Calvet la llavor del qual ha arribat allà transportada per algun ocell. Té habitants: gran varietat d'ocells, esquirols, fins i tot serveix de segona residència a una parella de falcons que eliminen els coloms, una parella d'ànecs que arriben a la primavera i crien a la bassa, una garsa reial que s'alimenta dels peixos de la bassa, etc.

Aquest ésser viu el cuida amb entusiasme i apassionadament la meva dona Pilar ajudada pel Ramón, l'Edu i el Pepe, i assessorada pel meu cosí Josep María Vives de Quadras de Can Vives.

Com a anècdotes d'aquest jardí recordo que el meu oncle avi Ramon donava un premi al nebot que s'embrutava més quan es regava el jardí.

Tori Arumí, de qui tinc un gran record, m'explicava que quan era nen es divertia entrant al jardí d'amagat i una vegada que Josep Jutglar el va descobrir va pujar a un arbre i es va mantenir a dalt tota la tarda, assetjat

pel Josep fins que aquest es va rendir per fam i va marxar a sopar, de manera que el Tori va poder sortir indemne del seu assetjament.

Un conegut mecànic de Vic, era el xofer dels meus besavis l'any 1907, una persona molt entesa en mecànica i electricitat. Un dia li van dir que a Taradell, passat el pont del Gatus hi havia a una finca, que es deia Can Talaia, propietat de una noia soltera que li podria agradar. Tal dit tal fet, va passar el Gurri i la parella es va enamorar. La núvia tenia una petita empresa del ram de la pell. El cognom d'ell era Colomer i el d'ella Montmany i varen fundar l'empresa que després esdevindria multinacional, Colomer Montmany, de la qual ha sortit el Museu de la Pell de Vic.

Així com us he parlat de l'origen de la casa i del seu nom, ara us explicaré com El Sors també va ajudar a posar el nom d'una altre casa del poble amb molta tradició, malgrat que ja no està en peus. Aquesta història l'he conegut fa poc i, com moltes vegades, fruit de la casualitat. Resulta que fa unes setmanes un dels meus fills va tenir una reunió de feina amb dos germans, de cognom Parés Crivillé. Amb aquests cognoms, no es va estar de preguntar-los si eren de Seva o hi tenien relació.

– I tant que sí.– Li van respondre.– Ara nosaltres ja no tenim casa perquè els nostres pare van marxar. Però som cosins de la XXXX, la perruquera, i oncles de l'Alex Crivillé.

Quan el meu fill els va dir que ell era Vives, del Sors, li van explicar que la seva família venia de Can Sagal, ja enderrocada, i li van explicar d'on venia el nom de casa seva, i els orígens d'aquella família a Seva.

Vet aquí que cap a mitjan del s. XIX, dos germans de 5 i 7 anys, de Torelló, van quedar orfes de pare i mare. Sense saber què fer, van decidir sortir a voltar per buscar-se la vida. Tot caminant, de poble en poble, van arribar fins a Seva, i a la primera casa que van trobar venint pel Cami Ral, és a dir, el Sors, el germà gran va demanar feina pel petit, dient que ell ja es buscaria la vida. I el fet és que van contractar-lo com sagal. I allà es va quedar, va arrelar i es féu un home de profit. Amb el temps, va bastir casa seva que, per sempre més, va ser coneguda entre els veïns com Can Sagal, per ser fundada per qui tothom coneixia com a "el sagal del Sors", de qui no sabien res més que això: que era el Sagal del Sors.

Dins de la finca hi ha tres punt d'interès per als caminants, la Font del Sors, el Pont del Gatus, pont romànic sobre el riu Gurri i que separa els dos termes de Seva i Taradell, el "Gatus" i que vivia sota un dels arcs del pont, decorava un "jardí" amb pots i llaunes plantades de flors i garlandes de bombetes foses; i la Creu del Carlí, dedicada al soldat carlí Fernando Lanzuela que va morir en un fet d'armes que va tenir lloc el 23 d'agost de

1875 aquesta darrera amb l'antic costum, que s'ha perdut, de fer tres creus a terra on havien caigut el cap i les mans del carlí.

En el jardí han celebrat les seves noces dos dels meus fills, hem gaudit de 12 concerts de la Festa major, tres festes del Pubillatge, la caminada nocturna amb fantasma inclòs de l'any passat, les fotos record de Primeres comunions i de noces de moltes persones, visites d'entitats culturals...

Acabo amb un record per als meus pares, la meva primera dona Tere Montobbio i per a tots els meus avantpassats des de Pere d'Hortis, que d'una forma o una altra han fet que el Sors sigui el que és ara, els masovers que han treballat les terres, i els jardiners i operaris que han intervingut en la seva conservació i restauració. Una abraçada per la Pilar, pels meus fills, joves i nets que assegurin un futur per la casa, i l'omplen de vida i alegria.

I a tots moltes gràcies per la seva atenció. Bona festa major. Visca Seva!